

Onderwerp : Begraafplaatsenbeleid gemeente Westerkwartier 2022 t/m 2026
Zaaknummer : 196959878
Verantwoordelijk
portefeuillehouder: G. Dijkstra-Jacobi
Bijlagen : Begraafplaatsenbeleid gemeente Westerkwartier 2022 t/m 2026

✿ **Voorgesteld besluit**

Het begraafplaatsenbeleid 2022 t/m 2026 vaststellen, waarna door het college uitvoering kan worden gegeven aan dit beleid.

✿ **Inleiding**

Na de herindeling is eerst werk gemaakt van harmonisatie van de tarieven voor begraven. Eind 2019 heeft uw raad de tarieven vastgesteld, waarmee de tarieven voor alle gemeentelijke begraafplaatsen gelijk zijn. Daarna zijn we aan de slag gegaan met het verdere begraafplaatsenbeleid. Na een traject waarin op meerdere momenten participatie heeft plaatsgevonden, ligt nu de nota Begraafplaatsenbeleid aan u voor. In de nota staan voorstellen geformuleerd op een aantal onderwerpen binnen het begraafplaatsenbeleid. Op twee onderwerpen was er vooral sprake van een intensief traject: op de begraafcapaciteit met de vraag over wel/niet uitbreiden, en op de natuurbegraafplaats met de vraag of en hoe deze in gemeente gerealiseerd te krijgen.

Wij realiseren ons dat we met de nota begraafplaatsenbeleid en daarin gemaakte keuzes niet aan alle wensen van iedereen tegemoet komen. We zijn tegelijkertijd van mening dat we met de gemaakte keuzes een goede basis leggen voor toekomstbestendig begraafplaatsenbeleid. De komende jaren gaan we de ontwikkelingen in het begraafplaatsenbeleid goed monitoren om over vijf jaar vast te stellen of er bijstellingen nodig zijn.

✿ **Doorlopen proces**

In 2020 hebben we eerst een startnotitie en inventarisatie gemaakt van onze 27 gemeentelijke begraafplaatsen. Aan de hand daarvan zijn in mei/juni 2020 bijeenkomsten geweest met uw raad, uitvaartondernemers, uitvaartverenigingen, begraafplaatsmedewerkers en vrijwilligers. Daarbij is getoetst of de juiste onderwerpen en vraagstukken in beeld waren voor het opstellen van nieuw begraafplaatsenbeleid. Met de uitkomsten van deze bijeenkomsten is vervolgens conceptbeleid opgesteld. In december 2020/januari 2021 konden inwoners hierop reageren; het conceptbeleid werd gepubliceerd en toegestuurd aan betrokken organisaties. Er zijn in totaal 47 reacties ontvangen; 26 van inwoners, 7 van verenigingen van dorpsbelangen en 14 van andere organisaties. Na ontvangst van de reacties zijn alle reacties gewogen en over een paar onderwerpen zijn nadere gesprekken gevoerd.

✿ **De onderwerpen van het begraafplaatsenbeleid en de voorstellen**

Hieronder vindt u een opsomming van de onderwerpen met bijhorende voorstellen zoals ze in de nota Begraafplaatsenbeleid 2022 t/m 2026 staan.

Begraafcapaciteit:

1. De bestaande gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente behouden.
2. Geen nieuwe gemeentelijke begraafplaatsen realiseren en geen uitbreiding op bestaande begraafplaatsen realiseren, omdat er in totaliteit meer dan voldoende capaciteit is op de

bestaande begraafplaatsen. Inbreiding kan nog tot de mogelijkheden behoren, mits de kosten daarvan acceptabel worden bevonden.

3. Actief uitvoering geven aan het ruimen van graven na afloop van een graftermijn, zodat daardoor weer ruimte ontstaat voor nieuwe graven.
4. Ruimte bieden aan een particulier initiatiefnemer om een (niet-gemeentelijke) natuurbegraafplaats te realiseren in de gemeente, mits met de plannen ruimtelijk, inhoudelijk en juridisch kan worden ingestemd door de provincie en de gemeente.

Funeraire dienstverlening:

- Zorgvrije graven: Op bestaande gemeentelijke begraafplaatsen waar ruim voldoende begraafcapaciteit is, en waar het passend wordt bevonden, een deel/rand van de begraafplaats aan te wijzen voor zorgvrije graven.
- Asbestemmingen: Op iedere gemeentelijke begraafplaats urnengraven, urnenplaatsen en een verstrooiveld realiseren. En bij ieder verstrooiveld een herdenkingszuil te plaatsen waar gedenkplaatjes voor de overledenen kunnen worden geplaatst.
- Asbestemmingen: Geen nieuwe urnenmuren realiseren op de begraafplaatsen.
- Graftermijnen:
 - 1) De vastgestelde graftermijn van 20 en 30 jaar, met de mogelijkheid te verlengen met 5, 10, 15 of 20 jaar, te blijven hanteren.
 - 2) Voor zorgvrije graven een termijn van 50 jaar laten gelden, met de mogelijkheid te verlengen met 5, 10, 15 of 20 jaar. (De zorgvrije graven moeten in keuzes t.a.v. begraafplaatsen, criteria en tarief nog verder uitgewerkt)
- Familiegraven: Voor schudden en samenvoegen per 2022 een minimale grafrusttermijn van 15 jaar te hanteren, in combinatie met akkoord gemeente na technische check.

Tarieven en kostendekkendheid:

- In 2022 op basis van het onderzoek naar kostendekkendheid van gemeentelijke tarieven, voor de begroting van 2023 en verder keuzes maken over de gewenste mate van kostendekkendheid en zo nodig voor het vormen van een voorziening. Bij het in beeld brengen van de kosten voor begraafplaatsen tevens nagaan of er beheersmatig maatregelen te nemen zijn die leiden tot minder kosten, terwijl het onderhoudsniveau op de begraafplaatsen op een acceptabel niveau blijft.

Graven voor onbepaalde tijd:

1. Voor graven voor onbepaalde tijd wordt niet alsnog een onderhoudsbijdrage gevraagd voor algemeen onderhoud van de begraafplaats.
2. Bestaande rechthebbenden actief opsporen voor zover ze nog in leven zijn en nieuwe rechthebbenden zich laten melden. Indien het na een zorgvuldig traject niet is gelukt om een rechthebbende te achterhalen, het graf door het college vervallen laten verklaren. Daarna weegt het college de cultuurhistorische waarde van het graf.

Cultuurhistorisch waardevolle graven en grafbedekkingen:

- Offerte(s) opvragen bij een extern bureau om vervolgens opdracht te kunnen geven voor het opstellen van een lijst van te behouden cultuurhistorisch waardevolle graven en grafbedekkingen voor alle begraafplaatsen, op basis van een aanpak waarbij ook de lokale kennis/historie in de gemeente wordt benut bij het opstellen van criteria hiervoor en bij de beoordeling van de uiteindelijke lijst. En vaststellen van de uiteindelijke lijst door het college.

Vrijwilligers begraafplaatsen en grafmonumenten:

- Een eerste contactpersoon bij de gemeente aanwijzen voor de vrijwilligersgroepen en in overleg tussen de vrijwilligersgroepen en deze contactpersoon verdere wensen en mogelijkheden verkennen van gemeente en vrijwilligersgroepen.

Functie en beheerkeuzes ten aanzien van begraafplaatsen:

- Geen onderscheid maken tussen functie en beheerkeuzes tussen de begraafplaatsen onderling. En het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen als onderdeel beschouwen van het totale beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de dorpen, en de keuzes die daarin gemaakt worden.

In de nota zijn deze voorstellen onderbouwd. Op een paar onderwerpen (begraafcapaciteit, tarieven en natuurbegraafplaats) geven wij in dit voorstel ook een toelichting, omdat we ons realiseren dat hierin de moeilijkste keuzes zitten: geen uitbreiding van bestaande begraafplaatsen, kostendekkendheid van tarieven en eisen aan natuurbegraafplaats.

Begraafcapaciteit: voorstel om begraafplaatsen niet uit te breiden

De gemeente hoeft feitelijk maar 1 gemeentelijke begraafplaats te hebben om aan haar plicht te voldoen om een begraafplaats aan te bieden. Er zijn maar liefst 27 gemeentelijke begraafplaatsen in onze gemeente. Daarnaast zijn er ook 12 actieve bijzondere (niet-gemeentelijke) begraafplaatsen in onze gemeente. Op de gemeentelijke begraafplaatsen is er op dit moment in totaliteit meer dan voldoende ruimte (ca 3500 lege graven) om een laatste rustplek te bieden aan overleden inwoners. In een graf, bijgezet in een urn of met een asverstrooiing. In 2019 waren er 205 begrafenissen, 34 urn bijzettingen en 5 as verstrooiingen. In 2020 waren dit er respectievelijk 176, 24 en 1. Gelet op het aantal begraafplaatsen, de totale aanwezige begraafcapaciteit en de kosten van uitbreiding van circa € 1 miljoen per hectare¹ vinden wij uitbreiding van de bestaande begraafplaatsen niet haalbaar. Ook is niet te voorspellen in welke mate de komende jaren voor begraven op een gemeentelijke begraafplaats wordt gekozen ten opzichte van cremeren, een natuurbegraafplaats of andere opties.

De keuze om bestaande begraafplaatsen die vol dreigen te raken niet uit te breiden heeft op korte termijn gevolgen voor de begraafplaats Midwolde. Deze gemeentelijke begraafplaats is zo goed als vol. Dat geldt overigens ook voor de direct aanpalende kerkelijke begraafplaats. Voor inwoners van Leek en Midwolde die in de nabijheid van hun woonplaats begraven willen worden, zijn de mogelijkheden dan de gemeentelijke begraafplaatsen van Oostwold, Zevenhuizen en Marum. Op de drie gemeentelijke begraafplaatsen zijn zo'n 1580 lege graven beschikbaar. Ook is er de mogelijkheid om begraven te worden op de begraafplaats van de Protestantse Gemeente Leek Oldebert (PGLO) in Tolbert. Op deze begraafplaats zijn ruim 700 graven beschikbaar. Overigens speelt bij Midwolde nog een aspect een rol, waardoor uitbreiding van de gemeentelijke (en de kerkelijke begraafplaats) wat ons betreft niet kan. In 2002 heeft de voormalige gemeente Leek slechts een deel van de gewenste uitbreiding van de kerkelijke begraafplaats toegestaan. In het betreffende raadsbesluit staat opgemerkt 'dat de gemeente verder heeft aangegeven dat een verdere uitbreiding van de kerkelijke begraafplaats niet zal worden toegestaan voorzover daarvoor toestemming van de gemeente moet worden verkregen'. Tegen de uitbreiding was destijds in Midwolde veel weerstand. En de weerstand tegen (verdere) uitbreiding van de begraafplaatsen in Midwolde is nog steeds aanwezig. Die weerstand zit in de grootte van de begraafplaats ten opzichte van het aantal inwoners/grootte van het dorp, en aantasting van huidige kwaliteiten: cultuur, historie en landschap. Gelet op het besluit in 2002 en het gebrek aan draagvlak vinden wij het niet passend als de gemeente nu zou besluiten tot uitbreiding van de gemeentelijke begraafplaats.

¹ Deze indicatie is mede gebaseerd op de kosten van de uitbreiding van de begraafplaats in Marum in 2013 plus prijsstijgingen

Ook voor een paar andere begraafplaatsen geldt dat werd geconstateerd dat de komende jaren zal blijken of de capaciteit daar voldoende is om te kunnen blijven begraven: Feerwerd, Grijpskerk en Zuidhorn Klinckemalaan. Voor Feerwerd geldt dat er onlangs door eenvoudige inbreiding nog graven zijn toegevoegd waardoor circa 30 graven beschikbaar zijn, waardoor ingeschat wordt dat deze begraafplaats nog zeker 10-15 jaar ruimte biedt. Voor Grijpskerk geldt dat er nog ruim 200 graven zijn waardoor ook deze begraafplaats nog zeker 10-15 jaar ruimte heeft. Voor Zuidhorn Klinckemalaan geldt dat er nog circa 85 graven beschikbaar zijn. Gelet op het aantal begrafenissen daar (34 in 2019, 23 in 2020) kan bij deze begraafplaats over een paar jaar ook een capaciteitsprobleem ontstaan. Vanaf 2022 kunnen op deze begraafplaats voor het eerst graven geruimd worden, waardoor weer ruimte kan ontstaan. Ook zijn we aan het kijken of we op deze begraafplaats nog wat inbreiding kunnen realiseren.

De komende jaren gaan we goed monitoren hoeveel er op de gemeentelijke begraafplaatsen begraven wordt en hoe de restcapaciteit is, vooral ook in de grotere kernen vanuit de verwachting dat daar meer begraven wordt dan in de kleinere kernen.

Tarieven en kostendekkendheid

Eind 2019 heeft uw raad nieuwe geharmoniseerde tarieven vastgesteld, waarbij is uitgesproken dat ze in principe de eerste 5 jaar ongewijzigd blijven, dus tot en met 2025. De tarieven kunnen jaarlijks wel door het college geïndexeerd worden. Een vergelijking van de begraafkosten van de gemeente Westerkwartier met de tarieven van omliggende gemeenten, geeft de conclusie dat de kosten van begraven in de gemeente Westerkwartier niet hoog of laag zijn, maar als gemiddeld te beschouwen zijn. Een precieze kostenberekening is er nog niet, maar op basis van kostendoorrekeningen vanuit de voormalige gemeenten is er sprake van een kostendekkendheid van tussen de 65-70% en legt de gemeente jaarlijks ruim € 200.000 uit algemene middelen bij. In 2022 vindt een onderzoek plaats naar de kostendekkendheid van gemeentelijke tarieven, waaronder die van de begraafplaatsen. Vanuit dit onderzoek zal een beter beeld ontstaan van de kostentoerekening en de kostendekkendheid. Wij stellen voor om vanuit de uitkomsten van het onderzoek naar de kostendekkendheid van de tarieven voor de begroting van 2023 en verder te keuzes maken over de gewenste mate van kostendekkendheid, de tarieven en zo nodig het vormen van een voorziening. Bij het in beeld brengen van de kosten voor begraafplaatsen kan ook worden nagegaan of kosten zijn waar maatregelen op te nemen zijn om ze te verlagen. Op voorhand zijn daar geen uitspraken over te doen.

Natuurbegraafplaats

In de nota Begraafplaatsenbeleid staat het voorstel om ruimte te bieden aan een particulier initiatiefnemer om een (niet-gemeentelijke) natuurbegraafplaats te realiseren in de gemeente. Hiermee geven wij uitvoering aan de motie die uw raad in 2019 heeft aangenomen over een natuurbegraafplaats. In de bijeenkomsten in 2021 en in de reacties op het conceptbeleid is positief gereageerd op het idee om in de gemeente een natuurbegraafplaats te laten realiseren. Hoewel een natuurbegraafplaats als een risico kan worden gezien voor het gebruik (en daarmee de exploitatiekosten) van de andere begraafplaatsen in de gemeente, kan hiermee aan een verwachte behoefte van inwoners worden voldaan. Daarbij wordt het aantal natuurbegraafplaatsen vooralsnog op één begrensd. En het moet gaan om een niet-gemeentelijke begraafplaats; voor de gemeente ligt hier geen rol weggelegd qua financiering en beheer. De begrenzing tot één natuurbegraafplaats ligt er in gelegen dat eerst moet blijken of er inderdaad voldoende behoefte bestaat aan een natuurbegraafplaats. Mocht de behoefte groter blijken, dan kan hierop in de toekomst een heroverweging plaatsvinden.

Met het vaststellen van het Begraafplaatsenbeleid 2022 t/m 2026, geeft uw raad de kaders aan voor een te realiseren natuurbegraafplaats in de gemeente: in particulier initiatief, grafrecht voor onbepaalde tijd, inpassing in bestaande natuurlijke situatie, op een wijze begraven die het milieu en de natuur niet of zo weinig mogelijk belast etc. Na vaststelling van uw raad van het beleid, gaat ons

college nog beleidsregels of minimale eisen vaststellen waaraan een natuurbegraafplaats moet voldoen. Een aanvraag voor een natuurbegraafplaats zal mede beoordeeld worden aan de hand van deze beleidsregels. Dit doen wij met het oog op de bijzondere voorziening die begraafplaats is, en waarbij wij als gemeente een verantwoordelijkheid voelen om een aantal aspecten goed te waarborgen.

het college van burgemeester en wethouders

A. van der Tuuk, burgemeester

A. Schulting, secretaris

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Westerkwartier,

Gelezen het voorstel Begraafplaatsenbeleid gemeente Westerkwartier 2022 t/m 2026 van 28 september 2021,

Besluit:

De nota Begraafplaatsenbeleid gemeente Westerkwartier 2022 t/m 2026 vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering
van de raad van de gemeente Westerkwartier,
d.d. 2 november 2021.

A. van der Tuuk
Voorzitter

J.L. de Jong
Griffier